

בס"ד. שיחת יום ג' פ' וישב, י"ט כסלו, ה'תשט"ו*.

בלתי מוגה

א. פרשת חגיגת היום די"ט כסלו — יודעים הכל שזהו יום הגאולה של אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשולחן-ערוך, שיצא לחירות ממאסרו, ובזה הוכר ("אנערקענט געוואָרן") שביכלתו להפיץ תורת החסידות בכל המדינה כולה — מדינה שבה הי' אז רוב מנין ורוב בנין של בני ישראל.

וענין זה פעל גם בנוגע להנהגתו של אדמו"ר הזקן בעצמו — בהשינוי באופן אמירת המאמרים והתורות:

אע"פ שלכאורה גם קודם פרשת המסירה והמאסר יכול הי' אדמו"ר הזקן ללמוד ולהפיץ חסידות ללא מעכבים, מ"מ, רואים אנו שדוקא המאמרים והתורות שלאחרי המאסר והחופש באים בהרחבת הביאור, באופן של הסברה, ובאותיות כאלה שיהיו מובנים לעומקם גם לאנשים פשוטים, בה בשעה שאותם ענינים שנתבארו במאמרים שלפני"ז (לפני המאסר והחופש) היו שייכים רק לאלה שכבר למדו תורת החסידות לעמקה, ואילו השאר לקחו רק ה"אותיות" בלבד, ללא הבנה.

וההסברה בזה! — בהקדם הביאור כיצד אפשר להיות מניעות ועיכובים על עניני תומ"צ למטה, כמו המניעה והעיכוב שבכללות ענין המאסר — שזהו מפני שגם למעלה ישנם מניעות ועיכובים על זה,

והיינו, שלמעלה עדיין לא פסקו בפשיטות שמותר להפיץ תורת החסידות — פנימיות התורה, הנקראת גם "רויזן דאורייתא"² — בהרחבה ובהתפשטות, ומשום זה הנה גם למטה הי' אפשר להיות מניעות ועיכובים, שבאו בלבושים המעלימים ומסתירים, בהתאם להדרכים והענינים של עוה"ז הגשמי;

אך כאשר למעלה בטלה השקו"ט בזה, ופסקו, שבדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה, כמ"ש האריז"ל³, והוסיפו

(2) זח"ב עה, א. ועוד.

(3) ראה הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות (נדפסה ג"כ בהוספה לקונטרס עין החיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע). ועוד. — הובא בתניא אגה"ק סכ"ו (קמב, ב).

(* ההתוועדות נערכה באולם הגדול אשר ב-824 נאָסטראַנד עוו. פינת איסטערן פאַרקוויי. (1) בהבא לקמן — ראה גם שיחת י"ט כסלו תשי"א בתחילתה (תו"מ ח"ב ע' 113 ואילך).

בזה המייסדים דתורת החסידות בהביאם חכמה זו בענינים של שכל והסברה באופן שכולם יוכלו ללמדה, ומצד יכולת זו נעשה גם ההכרח ללמדה, כמו כל חלקי התורה — אזי בטלו כל המניעות והעיכובים גם למטה, ונעשה "דין נצח"⁴, שאדמו"ר הזקן יצא לחירות מהמאסר הגשמי, כיון שקודם לזה היתה היציאה לחירות מהענינים המעכבים ברוחניות.

ונמצא, שבי"ט כסלו הוכר ונקבע החיוב דלימוד תורת החסידות ע"י כאו"א מישראל, כמו כל חלקי התורה.

וזהו גם היסוד לדברי אדמו"ר הזקן⁵ שתורת החסידות אינה רק עבור חלק מבני ישראל, אלא עבור כל בני ישראל — כיון שתורת החסידות היא חלק מהתורה, שעלי' נאמר⁶ "משה קיבל תורה מסיני (שבזה נכלל גם כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש⁷) ומסרה כו" — לכל בני ישראל עד סוף כל הדורות, שהרי כל נשמות בני ישראל שבכל הדורות היו במעמד הר סיני⁸, וקיבלו את כל התורה כולה.

ב. ולכן מצינו שתיכף אחר ביאתו מפטרבורג כתב אדמו"ר הזקן מכתב כללי הידוע בשם קטונתי⁹, שבו מסיים: "וכולי האי ואולי יתן ה' בלב אחיהם כמים הפנים וגו'" — שהכוונה והתכלית בזה היא שעיי"ז יצטרפו גם הם ללימוד החלק דפנימיות התורה, כפי שנתבארה בתורת החסידות.

והענין בזה — שכדי לפעול שגם אלה שהיו סבורים שעדיין אין לגלות פנימיות התורה (כי אם ליחידי סגולה בלבד), יתהפכו לפתע מן הקצה אל הקצה ויתחילו ללמוד פנימיות התורה — יש צורך לעשות "כלי" (כמו בכל הענינים כיו"ב), וה"כלי" לזה הוא ענין האהבה והקירוב.

וע"ד שמצינו בכללות הענין דמ"ת — ש"כפה עליהם הר כגיגית"¹⁰, ומבאר אדמו"ר הזקן¹¹ ש"הר הוא בחינת אהבה עליונה", עד לאהבה רבה שלמעלה מהכלים, שנשמות בגופים לא היו יכולים לקבל

(4) לשון חז"ל — ויק"ר פכ"ד, ג.
 (5) ראה סה"ש תרפ"ט ע' 72. תש"ד ע'
 (6) 93. ע' 163. אנ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"י ע'
 (7) דש. לקו"ש ח"ט ע' 344. ועוד.
 (8) אבות רפ"א.
 (9) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב
 (10) ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. ועוד.
 (11) 8) פרדר"א פמ"א. שמו"ר פכ"ח, ו.
 תנחומא יתרו יא. זח"א צא, א.
 (9) תניא אגה"ק ס"ב.
 (10) שבת פח, א.
 (11) תו"א מג"א צח, ד.

בפנימיותם, שלכן "על כל דיבור ודיבור פרוחה נשמתן"¹², ורק לאחר זה קיבלו התורה, וישבו ללמדה.

ומזה מובן גם בנוגע לחלק התורה שהוא פנימיות התורה — שכדי שיתחילו ללמדה גם אלה שעדיין לא למדוה, הרי ה"ממוצע" שבדבר הו"ע האהבה והקירוב, "גדולה לגימה שמקרכת"¹³,

והיינו, שכאשר ישנה תנועה של אהבה וקירוב מצד אחד, מצדו, אל אותם יהודים שעדיין לא לומדים פנימיות התורה, הרי טבע האדם — אפילו טבע שלמטה מטעם ודעת, ששרשו מהטבע שלמעלה מטעם ודעת — ש"כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם"¹⁴, שנעשה גם הקירוב מצדם.

וקירוב זה מביא להתכלית — שכולם יחד ילמדו את החלק דפנימיות התורה, שעז"נ¹⁵ "דע את אלקי אביך".

ג. וענין זה מהוה הכנה והקדמה לגאולה השלימה, כמ"ש הבעש"ט במכתבו הידוע¹⁶ ע"ד המענה דמשיח מלכא על שאלתו "אימת קאתי מר" — "כשיפוצו מעינותיך חוצה".

וההסברה בזה:

התכלית דענין הגאולה הוא — ש"ישיגו דעת בוראם כו' שנאמר¹⁷ כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (כמ"ש הרמב"ם¹⁸).

וכיון שבנוגע לכל ענין של גאולה צריכה להיות הכנה המתאימה בזמן הגלות, הרי ההכנה להענין ד"מלאה הארץ דעה את ה' גו'" הו"ע "יפוצו מעינותיך חוצה", והיינו, שלימוד "דעה את ה'" כפי כח שכלו והשגתו של כאו"א, מהוה הכנה קרובה ל"מלאה הארץ דעה את ה'" מלמעלה למטה, שיהי' בביאת משיח צדקנו, במהרה בימינו.

ד. [הקהל התחיל לומר "לחיים" קודם שהתחילו לנגן, ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]

איתא בגמרא¹⁹ "כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כו' מוחזקת בידם", מבלי הבט על המניעות והעיכובים.

קו"א קנו, ב.	(12) שבת שם, ב. תו"א שם.
(16) כש"ט בתחלתו. ובכ"מ.	(13) ראה סנהדרין קג, סע"ב.
(17) ישע"י יא, ט.	(14) משלי כז, יט. וראה תניא פמ"ו
(18) ה' מלכים בסופן.	ואילך.
(19) שבת קל, א.	(15) דברי הימים"א כח, ט. וראה תניא

וענין השמחה מודגש במיוחד בנוגע ללימוד התורה, כדאיתא בגמרא²⁰ "אין שכינה שורה כו' אלא מתוך שמחה של מצוה כו', וכן לדבר הלכה", היינו, שבהקדמה ללימוד התורה צריך להיות "שמחה של מצוה".

וענין זה הוא בנוגע לנגלה דתורה, ועד"ז — ועאכו"כ — בנוגע לפנימיות התורה.

* * *

ה. ע"פ הלשון במכתבו של הבעש"ט הנ"ל (ס"ג) — נקבע הלשון הרגיל (בכמה מקומות בהשיחות ואפילו בהמאמרים) בנוגע לתורת החסידות — לשון הכתוב²¹ "יפוצו מעינותיך חוצה".

וכיון שלשון זה הוא מענה דמשיח מלכא להבעש"ט, הרי זה בודאי בדיוק, היינו, שחלק זה שבתורה בפרט נקרא בשם "מעיון", כדלקמן²².

ו. מהענינים העיקריים ב"מעיון" — שכל זמן שהמים נמצאים בתוך המעיין (מחוברים עמו), נקראים הם "מים חיים"²³, ולא עוד אלא שיש לומר שאינם מציאות בפני עצמם, אלא הם מציאות המעיין עצמו. ועפ"ז יובן הטעם שמעיין מטהר בכל שהוא (אף שבשאר אופני טהרה צ"ל שיעור דוקא)²³ — כי, מי המעיין (בהיותם בתוך המעיין) אינם מציאות בפ"ע, שנוכל לחלק בינם (בין מי המעיין שבהם טובל האדם או מטביל הכלים) ובין מי המעיין הנמצאים במקור המעיין, אלא כל נקודה, כל טיפה, היא מציאות אחת עם כל הנקודות וכל הטפות, הנקראת בשם "מעיון".

ז. ועפ"ז יש לבאר הדין שפסק הרמב"ם בנוגע ל"המשתחוה למעיין" [על יסוד הכלל "מדה טובה מרובה ממדת פורעניות"²⁴, שמה מובן שאם הדברים אמורים בלעומת-זה, בצד הלא טוב, עאכו"כ שכן הוא בעניני טהרה וקדושה] — שלכאורה יש בו סתירה מדין שלפניו:

ובהקדמה — שיש ענינים שמותרים להדיוט ואעפ"כ אסורים לגבוה, לבית המקדש. וא' מהם הוא "הנעבד" (דבר שעבדוהו לע"ז), שאף שהמשתחוה לבהמת חברו (ואפילו עשה בה מעשה) לא אסרה,

(20) שם ל, ב. וראה תענית ז, א. 34-36.
 (21) משלי ה, טז. (23) מקוואות רפ"ה. רמב"ם הל' מקוואות
 (22) הבא לקמן (עד סו"ס טז) — נדפס פ"ט ה"ח.
 בקיצור בלקו"ש ח"ד ע' 1119-20 הערות (24) יומא עו, א. וש"נ.

כיון שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו²⁵ (כי אין לאדם שליטה על דבר שאינו שלו לפעול בו שינוי), מ"מ, בנוגע למזבח פוסק הרמב"ם²⁶ ש"הנעבד . . בין של חבירו . . הרי זה אסור", אלא שאיסור זה הוא משום מאיסותא²⁷ (דאף שלא נשתנה להיות דבר האסור, לפי שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ולכן מותר להדיוט, ה"ז בכל זאת דבר המאוס), וע"ד "הקריבהו נא לפחתך"²⁸.

ובהלכה שלאח"ז²⁹ פוסק הרמב"ם: "המשתחוה למעין הנובע בארצו הרי מימיו פסולין לנסך", משא"כ במעיין שאינו שלו לא נפסלו המים לניסוך.

ולכאורה אינו מובן: מהו ההבדל בין המשתחוה לבהמה שאינה שלו שאסורה למזבח, להמשתחוה למעיין שאינו שלו שמימיו מותרים למזבח — דלכאורה, גם על המים חל ענין של מיאוס, ומשום זה אין להעלותם על המזבח?

אך ע"פ האמור לעיל — מובן החילוק בין ב' הדינים:

בהמשתחוה לבהמה — אי אפשר ליקח אותה מציאות של בהמה זו ולהקריבה ע"ג המזבח, לפי שנעשית דבר המאוס. אבל בהמשתחוה למעיין — כשלוקחים מים מן המעיין אין זו אותה מציאות של מים שהיו בהמעין, שהרי בהיות המים בתוך המעיין הרי הם מציאות המעיין, וכדי לנסכם ע"ג המזבח צריכים להוציאם תחילה מן המעיין, ואז נעשים מציאות חדשה (שלא נאסרה כיון שגם לא נעבדה).

משא"כ המשתחוה למעיין הנובע בארצו, שנאסר (לא רק משום מאיסותא, אלא) איסור גמור (גם להדיוט³⁰) — לא פקע האיסור ע"ז שמוציאים המים מן המעיין, דלא גרע מגידולים של דבר האסור שגם הם אסורים לפי שבאים מן האיסור³¹.

ה. ע"פ הסברה זו יש לבאר גם קס"ד בנוגע למעיין:

מי מעיין שנפסקו ממקום חיבורן, ושוב אינם זוחלין, אלא נקווים ועומדים — פשיטא לכל הדעות שמטהרים באשבורן. אבל כאשר המים

(29) (פ"ד) ה"ז.

(30) ראה לח"מ בהל' ע"ז שם. — ומ"ש "פסולין לנסך", הוא לפי דמירי כאן בהל' איסורי מזבח.

(31) ראה פסחים לד, א.

(25) רמב"ם הל' ע"ז פ"ח ה"א.

(26) הל' איסורי מזבח פ"ד ה"ו.

(27) ראה שם פ"ג ה"ו (מתמורה כח, ב): "שנאמר כי משחתם בהם, כל שיש בו השחתה (דבר ערוה ועבודת כוכבים) פסול". (28) מלאכי א, ח. וראה סוכה נ, א. ועוד.

נמצאים בתוך המעיין — יש קס"ד בתוספות³² שמטהרים דוקא בזוחלין ולא באשבורן.

ולכאורה אין זה מובן כלל: אם כאשר נפסקו המים ממקום חיבורם מטהרים באשבורן — איך יתכן שבהיותם במקום חיבורן, שאז ניתוסף בהם ענין נעלה, יפסלו מלטהר באשבורן, ולא יטהרו אלא בזוחלין?!

וההסברה בזה — שבהיות המעיין כמו שהוא, הרי כל הענינים שבו הם חלק ממציות בפ"ע שנקראת "מעייין", ולכן חל עליהם כל הגדרים של מעיין, שא' מהם הוא שמטהר בזוחלין; משא"כ לאחרי שנתלשו ממקום חיבורם, יש להם דין של מים חיים שנתלשו, ואז חלים עליהם גדרים אחרים שאינם במעיין.

ומצינו דוגמא לכך (שדבר המחובר למקורו אינו אותה מציאות כמו לאחרי שנפסק ממקורו) בדין נוסף בתורה — דעת ר"ש בנוגע לביכורים ש"חוזר וקורא אותם ביכורים מאחר שיתלשו מן הקרקע"³³. וההסברה בזה — לפי שכל זמן שהפירות מחוברים עדיין לאילן ולקרקע השדה, אינם נקראים בשם "פירות", אלא "שדה" (כל אשר בשדה), ולכן ס"ל לר"ש שעדיין אי אפשר לקדש אותם לשם ביכורים. ודוגמתו בנדו"ד — שכאשר המים נמצאים בתוך המעיין, עדיין אינם מציאות של מים, כי אם מציאות של מעיין, שמורכב מחלקים מסויימים שמהם יכולה להיות אח"כ מציאות של מים³⁴.

ט. ויש לומר, שזהו גם החילוק בתורה — "אין מים אלא תורה"³⁵ — בין נגלה בתורה לפנימיות התורה:

בנגלה בתורה — עיקר הכוונה היא (כמ"ש בזהר³⁶) "לאפשא לה", להוסיף ולהרבות בתורה, היינו, שע"י הלימוד באופן של שקו"ט, מיוסד על כללי התורה, הרי הוא מחדש בתורה³⁷, כפי יכולת השגתו ושורש נשמתו³⁸.

משא"כ בפנימיות התורה — העיקר הוא חזרת ושמירת דברי הרב (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה³⁹), ולא לחדש חידושים, אלא

36) ח"א יב, ב. הובא בתו"א מקץ לט, ד.

37) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב.

וש"נ.

38) ראה שם פ"א ה"ד. תניא פ"ד.

39) ראה סה"מ תש"ח ע' 296. סה"ש

תש"ח ע' 263.

32) ד"ה שמא — בכורות נה, ב. וראה

אג"ק ח"י"ב ע' שמ.

33) ביכורים רפ"ג.

34) בכהנ"ל — ראה גם צפע"נ מהדו"ת

ל, א.

35) ב"ק יז, א. וש"נ.

שבדברי הרב גופא צריכה להיות שקו"ט כדי להבינם על בוריים ולעומקם⁴⁰.

ונמצא, שפנימיות התורה היא בדוגמת המעיין, שכאשר המים נמצאים בתוך המעיין אינם מציאות בפני עצמם, כי אם המעיין עצמו, ומטהר בכל שהוא, היינו, שאינו צריך להוסיף ולחדש דבר, כי אם, ליקח את ה"כל שהוא" לעמקו ולאמיתתו, ע"י היגיעה בו;

ונגלה דתורה היא בדוגמת מעיין שהפסיקוהו ממקום חיבורו — שהרי נגלה דתורה נתלבשה בעניני עוה"ז, ועד לטענות של שקר, כמו "שנים אוחזין בטלית זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי"⁴¹,

— ועד שמצינו בגמרא⁴² שהלימוד יכול להיות בב' אופנים: "זכה, נעשית לו סם חיים", אבל אם "לא זכה", רחמנא ליצלן, "נעשית לו כו" באופן הפכי. ואף ש"דברי תורה אינן מקבלין טומאה"⁴³ — ה"ז רק בנוגע ל"דברי תורה" כשלעצמם, משא"כ בנוגע להאדם הלומד, שאצלו נעשה באופן הפכי, וכדיוק לשון הגמרא "נעשית לו כו"⁴⁴,

ובנגלה דתורה צריך להיות שיעור דוקא (לא רק כל שהוא) — שנוגע ההוספה והריבוי בכמות, עד כמה שאפשר לנשמתו להשיג, אלא שהלימוד צריך להיות מיוסד על כללי התורה, ובהקדמת יראת שמים, כדאיתא בגמרא⁴⁵ "כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצונות לא מסרו לו, בהי עאל", "חבל על דלית לי' דרתא ותרעא לדרתא עביד" (שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים, לכך צריך שתקדים לו יראת שמים⁴⁶), ואז "חכמתו מתקיימת"⁴⁷, והולך הוא ב"דרכי ה'" שעליהם נאמר⁴⁸ "צדיקים ילכו בס".

י. וזהו הדיוק בהמאמר "יפוצו מעינותיך חוצה":

כיון שפנימיות התורה היא בדוגמת מעיין שהמים שבו אינם מציאות בפני עצמם, ודוגמתו בהאדם הלומד שעומד בביטול — אין לו לחשוש מהיציאה בחוץ, שבדאי לא תזיק לו, כיון שבכל מקום בואו ממלא את שליחותו — להביא את דבר הוי', תורת ה', במקום וזמן זה,

44 ראה גם תו"מ חי"א ריש ע' 92.

45 שבת לא, סע"א ואילך.

46 פרש"י יומא שם.

47 אבות פ"ג מ"ט.

48 הושע בסופו.

40 ראה ספר "שערי לימוד החסידות" (קה"ת, תשנ"ד) פ"ד ס"ג, ובהנעתק ונסמן שם.

41 ריש מס' ב"מ.

42 יומא עב, ב.

43 ברכות כב, א. וש"נ.

ולהאירו ב"תורה אור"⁴⁹, ועד לה"מאור שבתורה", שמחזיר למוטב⁵⁰ גם את מי שנמצא ב"חוצה", מחוץ למחנה ישראל, רחמנא ליצלן.

וזוהי ההכנה לביאת המשיח — כי, בימות המשיח כתיב⁵¹ "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד", גם בנוגע לכל העמים, ולכן ההקדמה לזה היא התפשטות לימוד פנימיות התורה בין כל בני ישראל (ע"פ פעולת הקירוב, "כמים הפנים לפנים גו'", "כנ"ל ס"ב), עד שאחד מהם לא נותר, שלא ישאר אפילו יהודי אחד שאינו לומד תורת החסידות, ועי"ז פועלים ביאת המשיח, שישלים את העבודה ויפעל שאפילו כל העמים יכריזו "ה' אחד ושמו אחד"⁵².

[כ"ק אדמור"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמח⁵³].

* * *

יא. ענין נוסף בדיני מעיין — שזהו התואר הניתן לפנימיות התורה, תורת החסידות, עוד מזמנו של הבעש"ט — שלא זו בלבד שהמים צריכים להיות מחוברים להמעין, אלא עוד זאת, שלהקס"ד דהתוס'³² צריכים המים להיות זוחלין ויוצאין גם מחוץ למקום הטבילה⁵⁴, משא"כ אם נפסק המעיין אפילו מחוץ למקום הטבילה, אין לו דין מעיין גם במקום הטבילה.

ובהקדמה — שמצינו עד"ז בנוגע להאדם הטובל במקוה (או במעיין), שאין הטמא נטהר אלא בעלייתו (בצאתו) מן המקוה⁵⁵. ונוסף לזה צ"ל כן גם בנוגע להמעין עצמו — שמימיו צריכים להיות זוחלין ויוצאין גם מחוץ למקום הטבילה.

יב. והענין בזה בעבודת האדם — בנוגע ל"מי הדעת הטהור", "דעה את ה'" (כלשון הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות, ובסיום חיבורו), ובפרט בנוגע לפנימיות התורה הנקראת בשם מעיין:

כדי לבחון את האדם עצמו אם אכן טבל ונטהר — צריך לבחון

(53) לא' צוה שיאמר "לחיים" עבור כל חודש תשרי.
 (54) וכדוגמת זוחלין שבמקוה (דפסולין), שהזחילה מה שניידי ממקום למקום תוך המקוה, לא חשיב זוחלין (שו"ת הצ"צ יו"ד סי' קמד אות ה' ואילך. רמ"א יו"ד סי' רא סעי' נו"ן).
 (55) כס"מ בהל' אבות הטומאות ספ"ו.

(49) משלי ו, כג.
 (50) ראה פתיחתא דאיכ"ר ב ובפי' יפה ענף שם. ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז ובפי' קה"ע שם. המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכב. סה"מ תרפ"ט ע' 176. וש"נ.
 (51) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 (52) זכר' יד, ט ובפרש"י.

את מעמדו ומצבו בצאתו מהמקוה או המעיין, היינו, לא רק בשעה שעוסק בתורה, שאז טובל הוא במי הדעת, אלא גם בצאתו לעולם לעבוד עבודתו ("ויעקב הלך לדרכו"⁵⁶) במילוי שליחותו של הקב"ה, וכאשר רואים שגם אז חדור הוא בפנימיות התורה ורזין דאורייתא, ה"ז סימן שאכן טבל ונטהר.

ועוד תנאי בזה — שלא יהי' כלי המעכב התפשטות המים חיים, אלא ממנו והלאה ילכו ויתפשטו המים חיים המחברים במקורם — גם במקום החוצה.

יג. ואז — ביכלתם של המים חיים לתקן את כל הענינים שבחוצה,

ועד כדי כך, שאפילו הנטמא בטומאת מת ("אבי אבות הטומאה"⁵⁷, שקשור עם נחש הקדמוני שהביא מיתה לעולם), שאודותיו נתכרכמו פניו של משה רבינו באמרו "במה תהא טהרתו", עד שנאמרה לו פרשת "זאת חוקת התורה"⁵⁸ — נעשית טהרתו ע"י מי חטאת שמתקדשים ב"מים חיים" דוקא⁵⁹,

והיינו, שע"י ה"מים חיים" נעשה הטמא — איש טהור, שיכול לבוא אל הקודש פנימה לעבוד עבודתו "לעמוד לפני ה' לשרתו"⁶⁰,

ובזה גופא — לא רק שירות ע"י הקרבת קרבן עולה, שעולה בלהב השמימה, היינו, שעבודתו היא בדרך מלמטה למעלה, באופן של רצוא, לכלות ולשרוף את הגשמיות, אלא גם בדרך מלמעלה למטה, ע"י אכילת קדשים — אשר עם היותה אכילה גשמית של בשר שמן (שהרי בשר קדשים צריך להיות מן המובחר)⁶¹, ואופן אכילתו צריך להיות דרך גדולה, "למשחה, לגדולה"⁶², הרי לא זו בלבד שאינה עבודה גשמית, אלא עוד זאת שהיא עבודה קדושה, שלכן מברכים על אכילת קדשים (לא רק ברכת הנהנין, אלא גם) ברכת המצוות⁶³ — "כהנים אוכלין ובעלים מתכפרין"⁶⁴, היינו, שהאכילה היא חלק מענין הקרבן, שעל ידו נעשית כפרה על החוטא בשוגג, ואפילו על החוטא במזיד — בקרבן אשם.

(56) לשון הכתוב — ויצא לב, ב. (62) זבחים צא, א. וש"נ.
 (57) פרש"י פסחים יד, ריש ע"ב. ועוד. (63) ראה משנה ותוספתא סוף פסחים.
 (58) תנחומא חוקת ו. במדב"ר פי"ט, ד. (64) רמב"ם הל' ביכורים פ"א ה"ב. וראה גם
 (59) ספ"ק דמקוואות. משל"מ הל' מעשה הקרבנות רפ"י. וש"נ.
 (60) עקב יו"ד, ת. (64) פסחים נט, ב. וש"נ. רמב"ם הל'
 (61) רמב"ם ריש הל' איסורי מזבח. מעה"ק שם.

וכל זה נעשה — כאמור — ע"י "מים חיים", יחד עם אפר הפרה — אפר דייקא, כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בדרושי פרה אדומה⁶⁵, שהאפר הוא משריפת כח המתאוה שבאדם והפיכתו לקדושה, שע"י נעשית הטהרה של הטומאה היותר חמורה שבאה ממקור הטומאה, אבי אבות הטומאה.

והמשכת הטהרה בעולם היא התחלה להגאולה השלימה, כמבואר פרטי הדרגות בזה בהברייתא הידועה דרבי פינחס בן יאיר⁶⁶, ומרומז בקיצור במשנה (כדרכה) בסוף מסכת יומא: "לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר⁶⁷ וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם" — שיעוד זה נאמר בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

יד. ע"פ האמור לעיל שחיבור המעיין למקורו צריך להיות לא רק לפני מקום הטבילה, אלא גם לאחר מקום הטבילה — יש לבאר מעלה מיוחדת שמצינו אצל אדמו"ר הזקן לגבי קודמיו:

ובהקדם שכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר) סיפר⁶⁸ פתגם הצמח-צדק ("פוסק" לא רק בתורת החסידות, אלא גם ע"י שו"ת בנגלה דתורה) אודות אדמו"ר הזקן, שאילו הי' בזמן האמוראים הי' אמורא, אילו הי' בזמן התנאים הי' תנא, (וסיים:) ועוד יותר מזה, ופירש כ"ק אדנ"ע שהכוונה היא לדורות הנביאים⁶⁹!

והנה, ישנם השואלים: היתכן לומר תואר כזה בדורותינו אלו? ובכן, מצינו שכעין זה אמרו על רבי יהודה החסיד. אלא שענין זה הובא ב"ספר מעשיות"⁷⁰, שלא ידוע עד כמה הי' מחברו בר-סמכא. אך יתירה מזה מצינו בדברי רז"ל במדרש רבה⁷¹ — ש"אין דור שאין בו כאברהם כו' כמשה".

מהו איפוא החידוש בתואר שבפתגם ה"צ הנ"ל? !
יש לומר, שהחילוק הוא — אם מעלה זו היא רק במקום שהוא

69) ראה גם תו"מ ח"ב ס"ע 107 ואילך.
70) הועתק בספר חסידים הראשונים —
וואיטצן, תרע"ז. וב"תולדות ר"י החסיד"
שנדפסו בריש "ספר חסידים השלם".
71) ב"ר פנ"ו, ז.

65) לקו"ת ר"פ חוקת.
66) סוף סוטה. וש"נ.
67) יחזקאל לו, כה.
68) סה"ש תורת שלום ע' 169 (והוא
נוסחא אחרת מהמובא בלקו"ד ח"ד תרסב,
רע"א (סה"ש תרפ"ז ע' 230)).

נמצא, או שזהו"ע היוצא וזוחל גם מחוץ הימנו, כתכונת המעיין, ובוזה הוא החידוש של אדמו"ר הזקן, כדלקמן.

טו. וביאור הענין:

בנוגע לבחי' האבות ומשה שישנם בכל דור — הרי זה באופן שאותם אנשים עצמם נמצאים במדריגתם היותר נעלית (כאברהם כו' כמשה), אבל לגבי הדור ה"ז ענין בלתי ידוע.

כלומר: ישנה אמנם הפעולה שלהם, שבזכותם העולם קיים וכו', אבל אין כאן הבנה והשגה, לא במדריגתם ולא בעניניהם.

ובסגנון דלעיל — שהם עצמם נמצאים במעמד ומצב של חיבור עם המקור, שלכן הרי הם "כאברהם כו' כמשה", אבל אין זה באופן של יציאה וזחילה חוץ מהם, אלא באופן שמהם ולהלן נפסק הענין. וע"ד מארז"ל⁷² "מיום שחרב ביהמ"ק בטל כו' משמת כו' בטל כו'".

זאת ועוד: גם אותם צדיקים שנשארו מהם כמה הוראות פסקי דינים ומנהגים, וכמו בר' יהודה החסיד, שכו"כ מהוראותיו נתקבלו בתפוצות ישראל — הרי זה רק בנוגע לעשי' בפועל, אבל טעמי ההוראות, ובחי' הנבואה שלו, נשארו בהעלם.

והיינו, שמקיימים אמנם הוראות אלו כיון שיודעים שמקורם בדברי ר' יהודה החסיד, אבל, קיומם הוא באופן של "חוקה חקקתי גזירה גזרתי"⁷³, ללא הבנה והשגה כמוח שבראש — והרי הבנה והשגה הוא עיקר ענין התורה, כהפס"ד⁷⁴ בנוגע ללימוד תושבע"פ שאם אינו מביין מה שלומד אינו יוצא י"ח לימוד התורה, ואינו יכול לברך ברכת התורה. — בנוגע למעשה המצוות, חייב לברך ברכת המצוה גם אם אינו יודע פרטי דיני המצוה וכוונת המצוה, אבל בנוגע ללימוד תושבע"פ, בהכרח שהלימוד יהי' בהבנה והשגה (לכל הפחות מקצת דמקצת), ורק אז יכול לברך ברכת התורה: "נותן התורה" — לשון הוה⁷⁵, "מה להלן כו' אף כאן כו'"⁷⁶, כנתינתה מסיני!

טז. וזהו החידוש של אדמו"ר הזקן בהוראותיו ותורת החסידות שלו, ובפרט לאחר המאסר והחופש דפטרבורג — שהלביש את כל

(72) משנה סוף סוטה. (75) של"ה כה, א. לקו"ת תזריע כג, א.

(73) לשון חז"ל — תנחומא חוקת ג. ובכ"מ.

במדב"ר רפי"ט. (76) ברכות כב, א. וראה תו"א יתרו סו, ב.

(74) הלי' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. וש"נ. ובכ"מ.

הבחי' שלו (גם הנעלות ביותר) בתורת חסידות חב"ד ובהשגה, וע"י לימוד תורת החסידות "לוקחים" כל בחי' אלו⁷⁷.

והענין בזה — שלימוד התורה בכלל צריך להיות אמנם בדרך הקדמת נעשה לנשמע, היינו, שהלימוד הוא בגלל שזוהי תורתו של הקב"ה, אבל לאחרי הקדמה זו, עוזרו הקב"ה ומצליחו שיהי' גם ה"נשמע" — מלשון "כי שומע עבדך"⁷⁸ — שהו"ע ההבנה וההשגה, אלא שבשביל זה צריך להיות ענין של יגיעה, "יגיעת ומצאת"⁷⁹, שמבין גם בשכלו.

ובנוגע לפנימיות התורה, ואפילו בתורת החסידות עצמה — היכן היתה הזכות וההצלחה ללמוד בהבנה והשגה ואריכות ההסבר — הרי זה התחיל אצל אדמו"ר הזקן, שתבע ודרש שתהי' הבנה והשגה גם בהענינים היותר נעלים שבתורת החסידות, אלא שצוה שצריכים לקשר את הלימוד עם מעשה בפועל, שזוהו"ע ה"בכך", ובכל אופן, יש צורך גם בהבנה והשגה.

וזוהו יתרון המעלה שבמעייין, שה"מים חיים" זוחלים ויוצאים גם מחוץ הימנו — שגם ב"חוצה" יוכלו ללמוד ולהבין את הענינים דפנימיות התורה (מן הקל אל הכבד), בהבנה והשגה של השכל דנפש האלקית, שיסביר גם לשכל האנושי של האדם הלומד, שע"ז מתקשר ומתחבר האדם — שהי' עד עתה ב"חוצה" — עם המקור ד"דברי אלקים חיים", שהוא הקב"ה, כמ"ש⁸⁰ "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים גו'",

ועי"ז נמשכת החיות (לא רק בלימוד החסידות, אלא) גם בלימוד הנגלה, ועד שנמשכת החיות גם במחשבה דיבור ומעשה של כל היום כולו — שרואים שמתהלך איש חי, כיון שהוא מקושר עם מקור החיות, הקב"ה, שהכניס את עצמותו בעולם ע"י תורתנו תורת חיים, שילמדוה בעוה"ז הגשמי, ויאירו אותו עם האור והמאור שבתורה.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון שמח. ואח"כ צוה לנגן "אבינו מלכנו".]

* * *

יז. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה פתח אליהו — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

* * *

77) ומ"ש בסיום הפתגם (בלקו"ד שם) שכיין שהדור לא הי' כדאי לכן הי' זה בהעלם — י"ל הכוונה שאין הענינים כמו שהם בהפשטה, כ"א שנתלכשו בתורת החסידות. ספל"ד.
 78) שמואל-א ג, יו"ד.
 79) מגילה ו, ריש ע"ב.
 80) ואתחנן ד, ד. וראה אבות דר"נ

יח. איתא בגמרא⁸¹ "מנא הא מילתא דאמרי אינשי כד הוינן זוטרי לגברי (כשהיינו קטנים היינו חשובים כגברי) השתא דקשישנא לדרדקי (עכשיו שהזקננו הננו שפלים כתינוקות) . . מעיקרא כתיב⁸² וה' הולך לפנייהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך וליילה בעמוד אש להאיר להם, ולבסוף כתיב⁸³ הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך".

וענין זה מהוה הוראה — שיש מקום בשכל התורה שבמקרים מיוחדים יש צורך במעמד ומצב של "זוטרי" כדי להיות "גברי".

ומבאר הצמח-צדק⁸⁴ שענין זה הוא ע"ד מ"ש⁸⁵ "כי נער ישראל ואוהבהו", היינו, שהקב"ה מבאר הטעם על גודל אהבתו לבני ישראל, שזהו לפי ש"נער ישראל", שהם בבחינת קטנות ("נער"), שזהו"ע "כד הוינן זוטרי — לגברי".

ויש להוסיף ולבאר הענין באופן של הבנה והשגה (שהרי בתורת החסידות בא כל ענין בהבנה והשגה), והעיקר — לבאר ההוראה בפועל בעבודת האדם לקונו [שזהו תכלית בריאתו, כמאמר המשנה⁸⁶ "אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני", ועי"ז מתמלאת גם תכלית כוונת הבריאה כולה — כדברי המשנה בפסקא שלפנ"ז: "כל העולם כולו לא נברא אלא לשמשני", שמזה מובן⁸⁷ שכאשר האדם ממלא תפקידו בעבודת הבורא, אזי נתמלא חפץ ורצון ה' בכללות הבריאה], ע"י קיום התומ"צ, כדלקמן.

יט. והענין בזה:

איתא בגמרא⁸⁸ "כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם", והיינו, שמצד זה שמציאותו תופסת מקום בעיני עצמו ועד לרגש של גאווה — שזהו היפך ענין הקטנות ("זוטרי") — הרי לא זו בלבד שאינו ממלא את הכוונה לעשות לו ית' דירה, אלא עוד זאת, שאפילו בהדירה שישנה כבר הרי הוא כביכול "דוחק רגלי השכינה"⁸⁹, כיון ש"אין אני והוא יכולין לדור".

וכשם שבכל עניני קדושה, בהתגברות הקדושה מתמעט הלעו"ז,

גירסת הש"ס כת"י (אוסף כת"י של תלמוד הבבלי, ירושלים, תשל"ד). וכן הובא במלאכת שלמה במשנה שם.
87 ראה גם "רשימת המנורה" (קה"ת, תשנ"ח) ע' עד ואילך.
88 סוטה ה, א.
89 (ברכות מג, סע"ב.

81 (ב"ק צב, ב (ובפרש"י).
82 בשלח יג, כא.
83 משפטים כג, כ.
84 אוה"ת בשלח ע' שפב.
85 הושע יא, א. וראה לקר"ש חכ"א ע' ואילך. וש"נ.
86 משנה ובריייתא סוף קידושין — ע"פ

ועד"ז להיפך, שכדי למעט בהענינים דלעו"ז, יש להרבות באור וחיות דקדושה — כן הוא גם בהענין דהיפך הישות, שככל שניתוסף בענין הענוה והשפלות, ניתוסף יותר בהשראת וגילוי השכינה, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

כ. ועפ"ז יש לבאר תוכן המאמר "כד הוינן זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי" — בעבודת ה':

"כד .. קשישנא", היינו, שהתורה מעידה עליו שהוא "זקן", בענינים של קדושה, גדול בתורה ובחכמה — הרי מצד התלבשות הנשמה בגוף ואחיות הגוף, לא ימלט שהגדלות בעניני קדושה לא תביא הוספה בהרגש עצמו, ומצד גדלותו קשה לו לפעול בעצמו תנועה של ביטול במציאות, שיהי' אצלו ההרגש ד"נפשי כעפר לכל תהי'"⁹⁰ בתכלית השלימות.

משא"כ "כד הוינן זוטרי, לגברי" — דהן אמת שהי' במעמד ומצב של קטנות בדיעת התורה, אבל לאידך, היתה אצלו מעלת השפלות, שעז"ני⁹¹ "מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח", היינו, ששם דוקא ישנו גילוי השכינה ביתר שאת וביתר עוז.

וזהו הרמז בדברי הגמרא "מעיקרא כתיב והוי' הולך לפנייהם גו' — שבה מרומז שענין הקטנות ("זוטרי") הוא "כלי" לגילוי השכינה, ובזה גופא — באופן ד"והוי' (הולך לפנייהם)", בתוספת וא"ו, "הוא ובית דינו"⁹².

כא. ובפרטיות יותר:

בענין הביטול — יש סדר השתלשלות וחילוקי דרגות: ישנו הביטול דהעדר המציאות לגמרי, כמ"ש⁹³ "ונחננו מה", שענין זה הי' יכול לפעול בעצמו משה רבינו — עליו נאמר⁹⁴ "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", ועד"ז אהרן, שהם כולא חד⁹⁵.
וישנו גם הביטול דאברהם אבינו, שאמר "ואנכי עפר ואפר"⁹⁶, שאין זה ביטול דהעדר המציאות לגמרי כמו "ונחננו מה", שהרי בכל זאת ישנה איזה מציאות ("עפעס אַ מציאות איז דאָס").

93 בשלח טז, ד.ח.

94 בהעלותך יב, ג.

95 ראה זח"ב כו, ב ואילך.

96 וירא יח, כז.

90 נוסח ברכת אלקי נצור כו' (ברכות יז,

א).

91 ישע"י נז, טו.

92 פרש"י וירא יט, כד. בא יב, כט. ועוד.

ועד"ז ישנו הביטול דרוד, שהי' בתכלית הביטול באופן ד"שויתי ודוממתי"⁹⁷, אבל אעפ"כ הי' זה באופן ד"ואנכי תולעת ולא איש"⁹⁸, היינו, שעם היותו בתכלית השפלות עד שאינו בגדר המציאות ד"איש", מ"מ, אינו בביטול כמו דומם, "עפר ואפר" (ובודאי שאינו בהעדר המציאות לגמרי, "ונחנו מה"), אלא כמו דרגת החי — "ואנכי תולעת". ועאכו"כ בנוגע לאלה שאינם בדרגת ה"מרכבה", כמו האבות"⁹⁹, ועד"ז דוד שהוא רגל הרביעי שבמרכבה¹⁰⁰ — הרי בודאי שאינם בתכלית הביטול כו'.

אמנם, מצד הענין ד"נער ישראל", שנמצאים במעמד ומצב של קטנות, "זוטרי" — הרי אף שהקטנות היא גם בנוגע להבנה והשגה בתורה, מ"מ, מצד השפלות ושבירת-הלב ("צעבראָכנקייט") מענין זה גופא, נעשה אצלו עילוי גדול, "לגברי".

כב. ויש להוסיף, שהעילוי שנעשה ע"י ענין הקטנות, "זוטרי לגברי", פועל גם עילוי יותר גדול בהבנה והשגה בתורה.

וההסברה בזה — ע"פ מ"ש"⁹⁰ "ונפשי כעפר לכל תהי' פתח לבי בתורתך", היינו, שענין השפלות הוא "כלי" שאח"כ יוכל להיות לימוד התורה כדבעי¹⁰¹.

וזהו שמצינו בגמרא¹⁰² בנוגע לבית שמאי ובית הלל: "מפני מה זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן" — דלכאורה, מצד ההבנה והשגה שבתורה גדלה מעלת בית שמאי ש"מחדדי טפי"¹⁰³ — "מפני שנוחין ועלובין היו כו' ולא עוד אלא שמקדימין דברי ב"ש לדבריהן", היינו, שמצד ענין העלכון — שהכוונה בזה לענין השפלות והעדר המציאות בתכלית — ניתוסף גם בתורה, שנקבעה "הלכה כמותן".

כג. ועד"ז בנוגע לענין התפלה:

תפלת שמונה-עשרה צריכה להיות בתכלית הביטול, "כעבדא קמי מרי"¹⁰⁴, שאינו יכול לזוז ממקומו כו', ועד כדי כך, שאפילו דיבור התפלה גופא הוא באופן ד"אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך"¹⁰⁵, היינו,

ואילך. ובכ"מ.

97) תהלים קלא, ב.

102) עירובין יג, ב.

98) שם כב, ז.

103) יבמות יד, א.

99) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

104) שבת יו"ד, רע"א. וראה רמב"ם הל'

100) זהר ח"א רמח, ב. ח"ג רסב, ב.

תפלה פ"ה ה"ד. שו"ע אדה"ז אר"ח סו"ס סה.

105) תהלים נא, יז.

101) ראה לקו"ת במדבר טו, סע"ב

שהתפלה שלנו תהי' כעונה אחר הקורא כו', כפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש (באריכות ובהסבר ע"פ תורת החסידות) במאמר ד"ה אדני שפתי תפתח¹⁰⁶ בביאור דברי האלשיך¹⁰⁷ שבפסוק זה מבקשים אנו שתהי' תפלתנו ע"ד תפלת רבי חייא ובניו כו'¹⁰⁸.

אמנם, כדי לפעול ביטול זה יש צורך בהתבוננות ארוכה, ובפרט בימינו אלה שלא מספיקה ההתבוננות באמירת הפסוק "אדני שפתי תפתח גו'" עצמו, ולא מספיקה גם ההכנה דק"ש וברכות ק"ש, שלכן הוסיפו גם פסוקי דזמרה, ובדורות שלאח"ז הוסיפו גם את כל הענינים שאומרים לפני פסוד"ז, ואח"כ הוסיפו שיש צורך בהתבוננות עוד לפני אמירת "מה טובו"; ואעפ"כ רואים — והלואי לא הי' כן — שקורה לפעמים שכל זה אינו מועיל לעמוד בשמו"ע בביטול "כעבדא קמי מרי"...

אמנם, כל זה הוא כשמדובר אודות מי שנמצא במעמד ומצב ד"קשישנא, משא"כ "כד הוי זוטרי" — הרי זה ע"ד שמעיד אדמו"ר האמצעי¹⁰⁹ (בנו של בעל השמחה) בנוגע ל"עני" (מצד ענינים גשמיים, או מצד ענינים רוחניים), שאינו צריך להתבוננות כו', כי, מיד כשנזכר במעמדו ומצבו שהוא עני, אזי בכה במר נפשו! ועד"ז בנדו"ה, שמצד ענין השפלות, "זוטרי", נקל יותר לפעול הביטול כלפי שמיא שצריך להיות בעבודת התפלה (כמו בלימוד התורה) — שכוללת כל המצוות, בדוגמת חוט השדרה שנותן חיות ומעמיד את כל האברים (כמבואר בלקו"ת פרשת בלק¹¹⁰).

כד. ומזה מובן שכאשר ישנו מי שמרגיש את עצמו כ"זוטרי" — הנה לכל הפחות ינצל זה לעניני קדושה, לפעול בעצמו ענין השפלות (לא "שפלות של שקר" ששולל אדמו"ר הזקן בהקדמת התניא, אלא) באמיתיות — שזהו ה"כלי" שעל ידו יתוסף שלא בערך בלימוד התורה, בתפלה ובקיום המצוות, שזהו"ע "כד הוינן זוטרי — לגברי".

וכאמור, שזהו"ע ד"כי נער ישראל ואוהבהו", היינו, שכאשר יהודי נמצא בתנועה של קטנות ("נער"), ומנצל זה בעניני קדושה ("ישראל"), אזי "ואוהבהו" — שמתגלית אהבת הקב"ה לישראל (כמ"ש¹¹¹ "אהבתי אתכם אמר הוי'") בדוגמת אהבת האב לבנו, ובפרט בן יחיד — כפתגם

(109) דרך חיים שער התשובה פ"ב (ה), (ד).

(110) ע. סע"ג ואילך.

(111) מלאכי א, ב.

(106) בסה"מ תרכ"ח ע' רעח ואילך. וראה

תו"מ סה"מ ניסן ע' קפד. וש"נ.

(107) בספרו רוממות אל (עה"פ).

(108) ב"מ פה, ב.

הבעש"ט¹¹² שכל אחד ואחת מישראל הוא כמו בן יחיד אצל מלך מלכי המלכים הקב"ה, אבינו שבשמים, שמצד זה נותן לו כל גזיו, כל גזי המלך, עד להענינים שהם בבחי' יקר, ויקר מכל יקר!

כה. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א):

כיון שנמצאים כאן — בלי עין הרע — בחורים צעירים וקהל צעיר ("א' יונגער עולם"), שמצד מספר שנותיהם נמצאים הם בדרגא ד"כד הויגן זוטרי",

— הן אמת שפלוגי חושב שפעל רבות בתורה, פלוגי פעל ביראת שמים, ופלוגי פעל רבות בענין המצוות, אבל אעפ"כ, בנוגע להענין ד"רוב שנים יודיעו חכמה"¹¹³ — אין לו ברירה: הוא מוכרח להתבגר במספר השנים עד שתיתוסף אצלו גם החכמה שבאה מצד ריבוי הזמן —

יתבוננו במעמדם ומצבם — שרק נולדו לפני כך וכך שנים, ולא עשר שנים לפני כן, ובמילא חסר להם הענין ד"רוב שנים יודיעו חכמה" — כדי לעורר בעצמם את רגש השפלות והביטול,

וזה יהי' ה"כלי" לבוא למעמד ומצב ד"גברי", להיות "והוי' הולך לפניהם גו' להאיר להם", להאיר את חשכת הלילה,

ו"כימי צאתך מארץ מצרים"¹¹⁴ יהי' גם עתה — שיקויים יעוד הנביא¹¹⁵ "הקטן יהי' לאלף והצעיר לגוי עצום", היינו, שענין הקטנות ("זוטרי") — עכ"פ בעיני עצמו — יפעל את כל הענינים שנכללים ב"אראנו נפלאות"¹¹⁴, במהרה בימינו.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לכל המתעסקים עם הבחורים שיאמרו "לחיים", ויתנו גם לבחורים-המושפעים לומר "לחיים"].

* * *

כו. ידוע שכל הענינים שבתורה — ש"לא ניתנה למלאכי השרת"¹¹⁶ — נמשכים גם בעולם, וכמאמר¹¹⁷ "אסתכל באורייתא וברא עלמא", אלא שבהמשכתם בעולם באים הם בלבוש המתאים לפי ענין העולם שבו נמשכה התורה.

(112) ראה כתר שם טוב בהוספות סק"ז.

(115) ישע"י ס, כב.

(116) ברכות כה, ב. וש"נ.

(117) זהר ח"א קלד, סע"א. ח"ב קסא,

ריש ע"ב. ח"ג קעה, א.

וש"נ.

(113) איוב לב, ז.

(114) מיכה ז, טו.

ובהקדמה — שבתורה גופא ישנם חילוקי דרגות, כמובן ממארז"ל¹¹⁸ "התורה שאדם לומד בעוה"ז הבל הוא לפני תורתו של משיח", ועד"ז בתורה דעכשיו גופא יש חילוקי דרגות בין אופן לימודה בגן-עדן ומתיבתא דרקיעא או בעוה"ז הגשמי והחומרי; ומזה מובן — במכ"ש וק"ו — גודל החילוק בין הענין בתורה ובין המשכתו בעולם. אבל אעפ"כ, כיון שהענינים שבעולם נמשכים מהתורה, יש קישור וחיבור ביניהם.

ומזה מובן גם לאידך גיסא — שכל ענין שרואים בעולם, בהכרח שבאיזה מקום יש לו איזה אחיזה וראי' מהתורה. ובלשון הגמרא¹¹⁹: "המן מן התורה מניין", היינו, שלא רק המציאות ד"מרדכי" ו"אסתר" ישנה בתורה ("מרדכי מן התורה מניין", "אסתר מן התורה מניין"), אלא אפילו בנוגע להמציאות ד"המן" בהכרח שיש לה מקום בתורה, כי, לולי זאת לא היתה יכולה להיות מציאותו.

ולכן, כשרואים ענין בעולם (ועאכו"כ ענין הקשור עם תומ"צ) הדורש תיקון — יש להתבונן בהענין כפי שהוא בתורה, ועי"ז מוצאים את הדרך והאופן לתקן את הענין כפי שהוא בעוה"ז הגשמי.

וזהו שמצינו בהסיפורים אודות הבעש"ט¹²⁰, ועד"ז בצדיקים כדורות שלאחריו, שכאשר היו שואלים אצלם שאלה בעניני העולם (בנוגע להאדם עצמו, בעניני מסחרו, וכיו"ב), היו פותחים ספר של תורה, מעיינים בו, ובהתאם לכך היו משיבים ומורים מה לעשות.

וכמו כן בנוגע להמנהג לשאול לינוקא (שאינו יודע דבר) "פסוק לי פסוקיך"¹²¹, ולהפיק הוראה מפסוק זה בנוגע לעניני עוה"ז הגשמי (וכבר נתבאר ההיתר שבדבר, שאין בזה משום "לא תנחשו"¹²²).

והענין בזה — שאין לך ענין שבעולם שאינו נמצא בתורה, ולכן ניתן למצוא בתורה הוראה בנוגע לכל ענין וענין. — אלא שבשביל זה צריכים יהודי כזה שכל עניניו מתנהגים בהתאם להנהגה מלמעלה, שאז בטוח הוא שהפסוק שנודמן לו הוא הוראה מלמעלה מה עליו לעשות בשעה זו, וכיצד צריך להתנהג בענין פלוני.

(121) גיטין סח, א. חולין צה, ב. אסתר

פ"ז, יז (קרוי לסופר). ועוד.

(122) קדושים יט, כו. וראה בהנסמן

בלקו"ש חכ"א ע' 206 בהערות.

(118) קה"ר רפ"ב. פי"א, ח.

(119) חולין קלט, ב. וראה גם אג"ק ח"ד

ע' שעו.

(120) ראה כתר שם טוב בהוספות סל"ח

ואילך. וש"נ.

כז. ובנוגע לענייננו:

כל מדינה יש לה עניינים ומנהגים משלה — שעל זה אמרו חז"ל¹²³ "עלת לקרתא הלך בנימוסה", ובהתאם לכך נהגו המלאכים בבואם לאברהם, וכן משה רבינו בעלותו למרום.

והנה, א' העניינים של ארצות-הברית שהולך ומתפשט — שבכל דבר אוהבים לאסוף ולרכז לנקודה אחת, הנקרא בלשון המדינה (שפה שמדברים בה כו"כ מבני ישראל) בשם "סענטער", ומנקודה זו יתפשט הדבר לכמה וכמה ענפים. ובאופן כזה מרכזים את כל העניינים של צדקה, ועד"ז כל העניינים של תורה ושל תפלה — שתהי' נקודה שהיא ה"מרכז" שבזה, ומשם יומשך ויתפשט בכל מקום ומקום.

אמנם, כתוצאה מזה נעשו כו"כ פירצות, כפי שרואים שבאותם מקומות שבהם נתנו צדקה כדבעי למהוי כל אחד על דעת עצמו, הגיעו הכספים כדבעי למהוי ככו"כ מקומות; אבל לאחרי שנתתקנה תקנה זו שאין לקיים מצות הצדקה לבד, אלא צריכים ליתן את הכסף לה"מרכז" (הנקרא בלע"ז "סענטער") — התחילו להגביל ולמחוד את מדת הצדקה, ובעוונותינו הרבים, מי הם ה"פוסקי-דינים" להחליט כמה כסף יגיע למקום שהוא בבחי' "ראש", כמה יגיע ל"לב", וכמה ילך ל"פסולת" — הרי לא כל פעם פוסק בזה ה"מוח שבראש", אלא לפעמים פוסק ה"רגש שבלב", ולפעמים פוסק הדם הקרוש שבכבד...

— ע"פ תורה ה"כבד" הוא אמנם א' מג' השליטין¹²⁴, אבל, סוכ"ס מציאותו היא דם קרוש ("פאָרפּראָרענע בלוט"). זהו אמנם דם, אבל דם קרוש. ובמילא, כאשר הכבד נעשה השליט בגוף, ופוסק כיצד לחלק את כל העניינים, ובמיוחד את ענין החיות, "הדם הוא הנפש"¹²⁵ — הרי להיותו בעצמו דם קרוש, מטה הוא את החלוקה שתהי' שלא כדבעי, כך שרק חלק קטן ושלא בערך מגיע ל"לב" ול"מוח".

כח. והנה, ע"פ האמור לעיל, מובן, שכיון שיש בעולם מציאות הנקראת "סענטער" — בודאי מציאות זו יש לה מקום בקדושה; אלא שכאשר ענין זה נמשך בקליפה — שמדמה את עצמה לקדושה כקוף בפני אדם¹²⁶, ואצל קוף נעשים כל העניינים באופן עקום — אזי נעשה מזה דבר המזיק.

(125) פ' ראה יב, כג.

(126) זח"ב קמח, ב.

(123) ב"ר פמ"ח, יד. וש"נ.

(124) זח"ב קנג, א.

אמנם, מזה גופא שהקליפה נדמה את עצמה לקדושה, מובן, שיכולים — ובמילא צריכים — לנצל ולברר את הענין של "סענטער" (הנקרא בלשון הקודש "מרכז") שיהי' באופן המתאים — עי"ז שהשליט יהי' ה"מוח" ולא ה"כבד",

[דכיון שזהו "סענטער", הרי מובן שצ"ל שליט אחד (ע"ד "דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור"¹²⁷) — ה"מוח" דוקא, ועד שגם הכבד יהי' תחת שליטת הלב והמוח שבראש, היינו, שיתנהג ע"פ השכל דנפש האלקית שמקום משכנה במוח ובחלל הימני המלא רוח חיים (והרי ענין ה"חיים" הוא ההתקשרות עם המקור ללא הפסק, שאז אינו נחשב למציאות בפ"ע (כנ"ל ס"ח)), ולא בחלל השמאלי המלא דם (כמבואר בתניא¹²⁸),]

ואז תהי' החלוקה של כספי הצדקה (וכיו"ב) כדבעי למהוי.

כט. ולכן: כאשר הקב"ה מביא כו"כ מבני ישראל למדינה כזו שבה ישנו הסדר של "סענטער" שבו מרוכזים כל הענינים של תורה תפלה וצדקה — לא צריך להתפעל מזה, ולהתאנח למה ישנו סדר כזה; אלא — כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע¹²⁹: "טובה פעולה אחת מאלף אנחות" — במקום להתאנח פעמים רבות, מוטב לעשות פעולה אחת שתתקן את המצב, שלא זו בלבד שלא יהי' מזה מכשול, אלא אדרבה, לנצל את ענין ה"מרכז" וה"סענטער" כדי למשוך ולקרב את אלה שלולי זאת לא היו יכולים להשפיע עליהם,

ובמשך הזמן — להסביר להם, ולגלות אצלם מן הכח אל הפועל את נקודת המרכז שבכאו"א מישראל, שזוהי נקודת היהדות שבפנימיות הלב, שתהי' מושלת ושולטת על כל האברים והגידים, כך שמ"סענטער" זה יתפשטו הוראות טובות והנהגות טובות על כל הגוף כולו, בכללות הזמן והמקום שלו.

ל. והנה, בחסידות חב"ד נוגע ההשתקפות של כל ענין בחכמה בינה ודעת, בעניני חכמה ושכל:

ישנו פתגם מכ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שאמר בנוגע ללימוד

129) לקו"ד ח"ב שנה, א. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' ע. עב. "היום יום" ח אדר שני. ובכ"מ.

127) סנהדרין ח, א. הובא בפרש"י עה"ת וילך לא, ז. 128) רפ"ט.

ספר "מורה נבוכים" וחכמת החקירה כפי שנתבארה בספרי חוקרי ישראל, ולמטה יותר, בנוגע ללימוד חכמות אומות העולם, חכמות חיצוניות — שהצדיקים שלמדו ענינים אלו, להיותם צדיקים, היו יכולים למצוא מה"ע"גול" את הנקודה המרכזית האמיתית של ה"ע"גול" — שזוהי הנקודה ד"אמיתת המצאו", שממנו נמצאו כל הנמצאים (כמ"ש הרמב"ם¹³⁰),

— שכן, מי שיש לו ידיעה בחכמת החשבון, ויש בידו הכלים הצריכים לזה, ביכלתו (ע"י יגיעה המתאימה) למצוא באמצעות ה"ע"גול" או חלק ממנו את נקודת המרכז (אם רק העיגול הוא נכון),

אבל כל אלה שחסר אצלם תנאים אלו — אין זה סדר בשבילם להתחיל מה"ע"גול" (חכמות חיצוניות, או אפילו חכמת החקירה בספרי חוקרי ישראל) ולמצוא על ידו את נקודת המרכז;

הם צריכים להתחיל מהנקודה¹³¹, נקודת האמת, "אמת הוי' לעולם"¹³², ולאחרי כן, כשיהי' להם זמן וכחות, ולאחרי שיגמרו כל הענינים — אזי יתחילו מ"נקודת המרכז" לבנות את ה"ע"גול", והקב"ה עוזרם (ע"י יגיעתם, "יגיעת ומצאת") לבנות את כל היקף העיגול ("דעם גאנצן אַרום") שדורשת נקודת היהדות, שמסביב ל"מרכז" זה נבנית דירה לו ית'.

וענינו בעבודה — שההנהגה צריכה להיות באופן ד"בכל דרכיך דעהו"¹³³, שבכל הענינים כולם — לא רק בשעת התפלה, לימוד התורה וקיום המצוות, אלא גם "במאכלו ובמשקו כו' ובהילוכו כו'"¹³⁴ — ניכר שכולם בנויים מיוסדים ובאים מנקודת המרכז, שהו"ע "אמיתת המצאו", שאינו מוגדר לא במקום ולא בזמן, כי אם "נקודה" בלבד, אבל נקודה שכוללת בתוכה כל מה שלמטה הימנה, ע"ד מארזו"¹³⁵ "רגלי החיות כנגד כולם כו' קרני החיות כנגד כולם, למעלה מהן וכו'", ועד לנקודה שאין לה ציור כלל, "דלא אתרמיז באות וקוצא כלל"¹³⁶, שמורה על ביטול במציאות, שזוהו ה"כלי" לעצמות ומהות, להיות דירה לו יתברך.

* * *

(130) ריש הל' יסוה"ת. ספ"ג.
 (131) להעיר גם מסה"ש תורת שלום ע' (134) רמב"ם שם רפ"ה.
 (132) תהלים קיז, ב. (135) חגיגה יג, א.
 (133) ראה זח"ג יא, א. רנז, ב. לקו"ת
 (134) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות פינחס פ, ב.

לא. ידועה התקנה שכותב אדמו"ר הזקן באגרת הקודש¹³⁷:
 "לגמור כל הש"ס בכל שנה ושנה .. לחלק המסכתות כו".

ועל יסוד זה נתקבלה התקנה שבחג הגאולה י"ט כסלו — עליו
 אומרים "ברוך שעשה נסים לאבותינו בימים ההם (ומסיימים בתפלה
 שיהי' כן גם) בזמן הזה"¹³⁸ — מסדרים חלוקת הש"ס, על מנת לסיימו
 עד י"ט כסלו הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

— אלה שכבר נרשמו לחלוקת הש"ס, בודאי טוב, ואלה שלא
 נרשמו עדיין, יתנו להם עתה פיסת-נייר או כרטיס עבור ההשתתפות
 בחלוקת הש"ס, עי"ז שיקבלו על עצמם ללמוד מסכת אחת במשך השנה,
 כך שלקראת י"ט כסלו יסיימו את הש"ס כולם ביחד.

ויש מקום לומר¹³⁹ שנחשב לכל אחד מהמשתתפים כאילו סיים את
 כל הש"ס במשך כל השנה — ע"ד שמצינו בהלכות שבת שמלאכה
 שעשאוה שנים, אם אפשר לעשותה באחד, פטורים, אבל אם אי אפשר
 לעשותה באחד, חייבים, ועד"ז בנדו"ד, כיון שכל אחד בפ"ע אינו יכול
 לסיים את הש"ס בכל שנה — מפני שנתמעטו הלבבות, או מפני שרוצים
 ללמוד בעיון כו' — ויש צורך שיהיו שנים או רבים שיעשוה, אזי לומד
 הוא את כל הש"ס בתוך חבורה זו שבינם חולקו המסכתות, ומסיים את
 כל הש"ס לקראת חג הגאולה הבא, בתוככי כל החבורה.

ועי"ז זוכה כאו"א למ"ש בסיום הש"ס — גמרא עם משניות —
 "ה'140 עוז לעמו יתן ("אין עוז אלא תורה"¹⁴¹, ועי"ז) ה' יברך את עמו
 בשלום", כיון ש"שלום" הוא "כלי מחזיק ברכה לישראל", כמ"ש לפני"ז
 "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום", היינו, שאפילו
 הקב"ה שיודע בודאי מה שנעשה בכל העולם כולו, לא מצא — כביכול
 — "כלי מחזיק ברכה לישראל", כי אם דבר אחד ויחיד — "שלום",
 שעל ידו נמשכת ברכתו של הקב"ה "מידו המלאה הפתוחה הקדושה
 והרחבה"¹⁴², הן בענינים גשמיים והן בענינים רוחניים — שבאמת הרי
 הם כולא חד.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להמתעסקים לחלק כרטיסים או

139) ראה אג"ק ח"ד ע' קצו בהערה.
 וש"נ.

140) תהלים כט, יא.

141) שהש"ר פ"א, ד. פ"ב, ג. ועוד.

142) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

137) תניא (קו"א) קסג, א. וראה גם
 אגה"ק רס"א.

138) ראה שיחת י"ט כסלו תרצ"ג סי"א

(לקו"ד ח"א כא, א). וראה גם תו"מ —

רשימת היומן ע' שה. וש"נ.

פתקאות לכל אלה שעדיין לא לקחו מסכת, שגם הם ישתתפו בחלוקת הש"ס.

לאחר סידור חלוקת הש"ס — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:

אמרו חז"ל¹⁴³ "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה".

— ואף שאדמו"ר הזקן מדייק בספר התניא¹⁴⁴ מ"ש "מצרפה למעשה", ולא "מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה", והיינו, שצריך להיות גם מעשה, מ"מ, הצירוף מתחיל כבר משעה שישנה המחשבה טובה. וכן משמע מהמבואר בתניא שם ענין המחשבה טובה — שתחילה ישנה המחשבה טובה ואח"כ ישנו המעשה (ובמילא מתחיל הצירוף משעה שישנה המחשבה טובה).

וכיון שכבר התחיל הצירוף של המחשבה טובה אודות לימוד הש"ס, הרי ב"מחשבה טובה" — לא זו בלבד שהתחילו את הש"ס, אלא כבר סיימו את כל הש"ס, וכיון שכן, צריכים לעשות שמחה לגמרה של תורה¹⁴⁵.

ניגנו איפוא ניגון שמח לרגל סיום הש"ס, אשר, במחשבה, התחילו זה עתה ללמדו, וכבר סיימוהו, ובמילא — צריכים להתחילו עוד הפעם! [ניגנו ניגון שמח. אח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן עשרת הניגונים של אדמו"ר הזקן¹⁴⁶].

* * *

לב. סיום הש"ס הוא במסכת נדה, והתחלת הש"ס — במסכת ברכות.

והנה, הטעם להתחלת הש"ס במסכת ברכות — מבאר ר' ישעי' דטראני¹⁴⁷ ע"פ מ"ש¹⁴⁸ "ראשית חכמה יראת ה'", שלכן, ההתחלה ("ראשית") דתורה שבע"פ ("חכמה") היא במצות קריאת שמע ("מאימתי קורין את שמע כו") שענינה "יראת ה'", כלשון המשנה¹⁴⁹ בנוגע לפרשה ראשונה ופרשה שני': "יקבל עליו עול מלכות שמים .. עול מצוות". אבל צריך להבין מהו הטעם שסיום הש"ס [במסכתות שיש עליהם

(147) פסקי ריא"ז לברכות בתחלתם

(הועתק גם בהגהה בהקדמת פיהמ"ש

להרמב"ם). וראה גם מאירי בפתיחתו (קרוב

לסופה) ובריש מס' ברכות.

(148) תהלים קיא, יו"ד.

(149) ברכות רפ"ב.

(143) קידושין מ, א.

(144) ספ"ז.

(145) רמ"א יו"ד סו"ס רמו.

(146) ראה גם שיחת י"ט כסלו תשי"ג ס"כ

(ת"מ ח"ז ע' 222).

גמרא — שבזה הי' עיקר הלימוד גם בזמן הש"ס, כדאיתא בגמרא¹⁵⁰ שעיקר העסק הי' בארבעה סדרים הנוהגים בזמן הזה, ולא בשיתא, זרעים וטהרות] הוא במסכת נדה?

לג. המשך הביאור,

— שטומאת דם נדה¹⁵¹ היא מהענינים דהיפך הברכה שנגרמו לחוה¹⁵² בגלל חטא עה"ד¹⁵³ (בדוגמת עונש הגירוש מג"ע כתוצאה מהחטא, בגלל שג"ע כולו טוב, ואינו סובל מציאות של רע¹⁵⁴, ועד"ז בבנ"י¹⁵⁵, שאינם שייכים לדבר איסור¹⁵⁶, ולכן גופו של איש ישראל¹⁵⁷ דוחה ופולט דם נדה שאינו יכול לסובלו),

ודין איסור נדה לבעלה, שהוא איסור בפ"ע, ולא בגלל הטומאה,

שקודם הבירור יש בו גם מציאות של לא טוב — כדי שיוכל להיות ענין הבחירה, כמ"ש (נצבים ל, ט"ט) "נתתי לפניך גו' את החיים" וגם ההיפך מזה, ואז — "ובחרת בחיים", בבחירתו החפשית, כיון שיכול לבחור בין שני דברים שעומדים לפניו בשוה. (155) לא מבעי מצד נפש האלקית — "נפש השנית בישראל (ש)היא חלק אלקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב), אלא אפילו מצד נפש הבהמית (שנוכרה בתניא (ספ"א) לפני — בגלל שתהו קדם לתיקון (ראה תניא השלם ע' מא. וש"נ), הנה אע"פ שאינה טוב בלבד, הרי היא רק בחי' ממוצעת בין טוב לרע, להיותה מקליפת נוגה ושדין יהודאין (ראה תניא פ"דח), שזהו רק לא טוב, אבל לא רע גמור, ולכן אינה שייכת לדבר איסור. (156) שלהיותו היפך רצונו של הקב"ה, הרי זה מנתק אותו מחיותו — הן חייו הרוחניים והן חייו הגשמיים — שמקבל מהקב"ה, ולכן אינו יכול לעבור עבירה — כשם שאדם ב"דעת לא יעשה דבר שרואה בעיניו כמוחש שיויק לו, אא"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג, א), שאז נעשה כבהמה (ראה שם יד, סע"א. שבת קנא, ב. וש"נ). (157) גם בהיותו בעוה"ז כפי שהוא מצד הטבע שנקבע בו לאחר חטא עה"ד, שיש בו ענינים המעלימים ומסתירים כו'.

(150) ב"מ קיד, ב ובפרש"י. (151) שלכאורה הו"ע שבטבע הבריאה, שאחת לשלושים יום בערך יש מראה דם שנקרא דם נדה, בניגוד לזיבה שהו"ע של חולי, היפך הטבע. (152) נוסף על הענינים דהיפך הברכה שנגרמו לאדמה ולאדם (בראשית ג, יז"ט). (153) עירובין ק, ב. (154) והא ראי' — שלג"ע יכולים לבוא רק לאחר הטבילה בנהר דינור (ראה תו"מ סה"מ איר ע' רכד. וש"נ), וכל שאר עניני מירוק וזיכוכן הדרושים להסיר את הענינים הלא-טובים, כדי שיוכלו להשאר בג"ע, כיון שלא-טוב וגן-עדן אינם הולכים ביחד (דאס איז ניט קיין "פאָר"...). וע"ד המשל שהובא בזהר (ח"ג רכא, ב) — במענה של ר"א בר"ש על שאלת הפילוסוף מדוע מאכלות בלתי-כשרים אינם מזיקים לאומות העולם, כי אם לבנ"י דוקא — מגוף האדם, שבבני המעיים יכולה להיות גם פסולת, משא"כ הלב, אם יכנס בו רח"ל מעט פסולת, איז חייו אינם חיים. ועד"ז בנוגע לג"ע, שלהיותו פנימיות העולם, אין בו מקום לענין של פסולת, ולכן, כשאדה"ר בחר בהנהגה שאינו מתאימה לרצון הקב"ה, הנה בדרך ממילא (לא בתור עונש שהוא בדרך סגולה (ראה שלי"ה בית אחרון יב, א"ב)) לא הי' יכול להשאר בג"ע, ולכן נשתלח לעוה"ז,

והחילוק שביניהם, שאיסור הוא רע שמוכן בשכל האדם (כמו מאכלות אסורות שמטמטמים את המוח והלב, ואפילו כשהותר בגלל פקו"נ¹⁵⁸, כמו עוברת שהריחה, הרי זה פועל מזג רע כו'¹⁵⁹), ואילו טומאה הו"ע של חוקה. ולכן, שלילת האיסור היא בתקפה גם בזמן הזה, משא"כ שלילת הטומאה עיקרה לגבי מדריגה נעלית יותר בקדושה, כמו בזמן הבית¹⁶⁰ ואצל כהנים¹⁶¹ —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"ג ע' 983 ואילך (ס"א-ג).

לד. והנה, בסיום מסכת נדה שנינו: "א"ל רב שמעי' לר' אבא אימא ביממא (ראתה ביום) תהוי זבה, בליליא תהוי (רק) נדה" (ולא זבה). וגדולה מזו מצינו במסכת הוריות¹⁶² — שיש סברא שאם ראתה בלילה טהורה היא. ומסיק בגמרא: "אמר קרא¹⁶³ על נדתה, סמוך לנדתה, סמוך לנדתה אימת הוי בליליא, וקא קרי לה זבה".

ויש לבאר ענין זה בעבודת האדם¹⁶⁴ — בהמשך להמבואר לעיל¹⁶⁵ החילוק שבין איסור לטומאה, ש"איסור" הו"ע המוכן בשכל האדם, משא"כ "טומאה" שהו"ע ד"חוקה חקקתי גזירה גזרת", שעפ"ז מוכן שיש חומר ב"איסור" לגבי "טומאה", שהאדם הוא במצב ירוד כל כך עד שנכשל בעבירה על דבר שאיסורו מוכן בשכלו, היינו, שאפילו השכל

158) ומצד "ונשמרתם גו' לנפשותיכם" (ואתחנן ד, טו) — חייבים לאכלו.

159) ולהעיר מיומא פב, סע"ב ואילך (ובפרש"י): "ההיא עוברת דאחא, אתו לקמי' דרבי חנינא, אמר להו לחושו לה, ולא אילחישא, קרי עלי' זרו רשעים מרחם (נעשו זרים ונתנכרו לאביהם שבשמים), נפק מינה שבתאי אצור פירי" (להפקיע שערים — שזהו"ע של גזילה).

160) משא"כ משחרב ביהמ"ק הרי כולנו טמאים, וענין הטהרה נדרש רק בנוגע לענינים שהם באופן היוצא מן הכלל.

161) ודוגמתו אצל כל אחד מישראל, בהיותו בדרגת כהן — כמ"ש הרמב"ם בסוף הלי' שמיטה ויובל, ש"כל איש ואיש .. אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני יי לשרתו ולעבודו .. הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהי' ה' חלקו ונחלתו כו'" —

בהתחלת עבודתו, קודם שיוצא לעולם [הן בכללות ימי חייו — כל זמן שאינו עוסק בעניני מסחר, אלא נמצא רק ב"חדר" או בישיבה, והן בעבודת כל יום — בהתחלת היום, שאסור לעסוק במסחר קודם התפלה, וגם לאחרי התפלה צריך לילך מבית הכנסת לבית המדרש ללמוד שיעור בתורה, ורק לאחר"ז הולך לעסוק בעניני דרך ארץ], צ"ל אצלו ענין הקב"ע, ששולל גם ענין של טומאה, וזוהי הנתינת כח שיוכל לעמוד בנסיון ולא להכשל בדבר איסור.

162) ד, א ובפרש"י.

163) מצורע טו, כה.

164) בהבא לקמן — ראה גם אג"ק ח"ט ע' תכד ואילך. "רשימות" חוברת יב ע' 27 ואילך.

165) לקו"ש שם ע' 984 ואילך.

מנגד וסותר לעשיית האיסור, משא"כ בטומאה, שנכשל בדבר כזה שאין בו סתירה וניגוד לשכל.

וענין זה קשור עם החילוק שבין יום ללילה:

ביום — מאיר אור, ועל ידו רואים מה טוב ומה לא טוב (רע): אם בענינים גשמיים — בשעה שמאיר אור גשמי, ואם בענינים רוחניים — בשעה שמאיר אור רוחני, "נר מצוה ותורה אור"¹⁶⁶, החל מאור השכל. משא"כ בלילה, שאז שורר חושך — אזי נעשה תערובת כו', ולא ניכר מה טוב עבורו ומה לא טוב.

ועפ"ז יש לבאר את הסברא שרק "ביממא תהוי זבה", משא"כ "בליליא תהוי נדה", או אפילו טהורה:

טומאת זיבה — שהיא טומאה חמורה, להיותה ענין של חולי והיפך הטבע גם לאחרי חטא עה"ד — שייכת רק "ביממא", היינו, שהאדם נמצא במעמד ומצב שאור השכל מאיר אצלו, ואעפ"כ יש בו ענין של פסולת כו', היינו, שהפסולת היא בסתירה להשכל — אזי נטמא בטומאה חמורה שהיא היפך הטבע כו';

משא"כ "בליליא", שאור השכל אינו מאיר אצלו, אזי הפסולת — שאינה בסתירה להשכל — אין בה טומאה חמורה כטומאת זיבה, אלא טומאת נדה בלבד שהו"ע טבעי, ויתירה מזה, שיש סברא שאין בזה טומאה כלל.

לה. אמנם, כל זה הוא מצד השכל וסברא, אבל מהכתוב למדים שגם "בליליא" קרי לה זבה". והביאור בזה:

גם במעמד ומצב של חושך, שאור השכל אינו מאיר אצלו, היינו, שהענין הבלתי-רצוי אינו בסתירה להשכל — הרי יתכן שהסיבה לכך היא (לא מפני שמצד הטבע אין בו אור השכל שינגד לכך, אלא) בגלל האדם, שבמעשיו הלא טובים, האפ"ל ("ער האט פֿאַרטונקלט") על האור ד"שמש (ומגן) הוי' (אלקים)¹⁶⁷, ולכן לא מאיר אצלו ה"נר מצוה ותורה אור", עד שנכשל בדבר בלתי-רצוי.

והיינו, שענין זה בא בגלל היותו מושקע בתאוות, אשר, עם היותם תאוות היתר, הרי זה ע"ד מ"ש¹⁶⁸ "וישמן ישורון ויבעט", שע"ז נעשית

ע' 310. וש"נ.

(166) משלי ו, כג.

(168) האוינו לב, טו.

(167) תהלים פד, יב. וראה לקו"ש חי"ח

התגברות נפש הבהמית, עד כדי כך, שיכול לבוא לידי חטא בשוגג (שהוא מצד התגברות נה"ב¹⁶⁹), ועד שמחטא בשוגג יכול לבוא גם לחטא במזיד.

ולכן, אע"פ שבהיותו עתה במעמד ומצב של "ליליא", אין אור השכל מאיר אצלו שיהי' סותר ומנגד להענין הבלתי־רצוי, כך שהענין הבלתי־רצוי נעשה כמו דבר טבעי (מצב של טהרה, או עכ"פ טומאת נדה בלבד), מ"מ, כיון שמעמד ומצב זה נעשה באשמותו, שנשתקע בתאוות היתר מרצונו — חייב הוא על כל ההמשך שלאח"ז, כיון ש"תחילתו ברצון", ובמילא, נחשב הענין הבלתי־רצוי לטומאה חמורה דזיבה שהיא היפך הטבע והיפך השכל.

לו. והתיקון לכל זה הוא — בהתחלת הש"ס — "מאימתי קורין את שמע בערבין":

כדי לפעול שגם "בליליא" לא יהי' אפילו מעמד ומצב של דם טוהר (כהקס"ד בהוריות), ובודאי לא מעמד ומצב של דם נדה שטומאתו אינה חמורה כטומאת זיבה (כהקס"ד בסיום הש"ס), ועאכ"כ לא מעמד ומצב של טומאת זיבה (כפי שלמדים מהכתוב שגם בליליא קרי לה זבה) — צריך להיות הענין ד"קורין את שמע בערבין" — שגם "בערבין", "בליליא", יהי' הענין דקריאת שמע, שהו"ע קבלת עול מלכות שמים וקבלת עול מצוות,

והיינו, שקיום כל המצוות — גם הסוג ד"משפטים" שהם המצוות המובנות ע"פ שכל — יהי' בדרך קבלת עול, "עול מצוות",

והיסוד לזה הוא — קבלת עול מלכות שמים, שזהו"ע פסוק ראשון דק"ש (שחיובו מן התורה¹⁷⁰): "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"¹⁷¹, והרי הפירוש ד"אחד" הוא — כפי שמביא הב"ב¹⁷² ש"כתב הסמ"ק צריך לכוין באל"ף שהוא אחד ובחיי"ת שהוא יחיד בז' רקיעים ובארץ הרי ח', והדל"ית רמז לד' רוחות", ובלשון הגמרא¹⁷³ "אמליכתי" למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים" — "אמליכתי" דייקא, שענינו של מלך הוא "שתהא אימתו עליך"¹⁷⁴, שקיום כל פקודותיו צריך להיות לא מצד הבנה והשגה אלא בדרך קבלת עול דוקא.

ועי"ז ש"קורין את שמע בערבין" — מתקנים את ה"ליליא" שלא

(172) טואו"ח סס"א.

(173) ברכות יג, ב.

(174) סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ.

(169) ראה תניא אגה"ק סו"ס כח.

(170) ראה שו"ע אדה"ז או"ח רסנ"ח.

וש"נ.

(171) ואתחנן ו, ד.

יהי' בו ענין של זיבה, ואפילו לא ענין של נדה, ובכלל לא יהי' בו ענינים שאינם שייכים לקדושה,

ועד שזוכים לקיום היעוד "לילה כיום יאיר"¹⁷⁵,

ואז יהי' גם הענין ד"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"¹⁷⁶ — שאומרים לאחרי הפסוק "שמע ישראל גו' ה' אחד" — בגילוי לעין כל, שלכן לא יאמרוהו בלחש, כבזמן הזה (מפני שעדיין אין זה בגלוי, כל זמן שלא נתקיים היעוד¹⁷⁷ "את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"), אלא בקול רם,

— ומעין זה ביוהכ"פ, שבו אומרים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקול רם, שכן, ביוהכ"פ ישנו מעין הענין ד"לילה כיום יאיר", שלכן נוהגים בכמה מקומות שלא לישן בליל יוהכ"פ¹⁷⁸ —

כן תהי' לנו במהרה בימינו בביאת משיחנו, שיאמרו בקול רם "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", כיון ש"ידע כל פעול כי אתה פעלתו"¹⁷⁹, ו"אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד"¹⁸¹, ויהי' בגלוי הענין ד"ה' אחד ושמו אחד"¹⁸².

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "אני מאמין", ואח"כ צוה לנגן "ממצרים גאלתנו"].

* * *

לז. המשך ההדרן,

— שאע"פ שהרע של איסור חמור יותר מהרע של טומאה (כנ"ל סל"ג), הרי לאידך גיסא יש חומר בטומאה לגבי איסור, כי, בנוגע לאיסור נקל יותר לשוב בתשובה מאשר בנוגע לטומאה¹⁸⁰, וגם, לפי שענין

175 תהלים קלט, יב.

176 פסחים נו, א.

177 זכרי' יג, ב.

178 ראה שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס תריט.

179 נוסח תפלת ר"ה.

180 כי, בנוגע לאיסור המובן בשכל,

הנה בשעה שתופס את עצמו, אזי ברור אצלו שעשה לא טוב, שהרי לא רק נפש האלקית אומרת כן, אלא אפילו מצד טבע האדם, הנה בשעה שחולפת ה"רוח שטות", "רוח הבהמה", תופס מה שעשה... ולכן מתחרט על זה בלבב שלם; משא"כ בנוגע לטומאה

שהו"ע של חוקים וגזירות שאינו מובן בשכל, עד כדי כך, ש"אומות העולם מונין את ישראל כו" (פרש"י ר"פ חוקת), הנה אפילו בשעה ששב בתשובה, חושב בשעת מעשה שלאחרי ככלות הכל אין זה חטא גדול כ"כ, כיון שזהו ענין שאין לו מקום ע"פ שכל.

וע"ד מ"ש תלמידי רבינו יונה ש"ספק עבירה צריכה יותר תשובה מעבירה ודאית, כי על עבירה ודאית אדם מתחרט בכל לבו, אבל ספק עבירה הוא מתברך בלבבו לומר שמא לא עשיתי עבירה, ואינו מתחרט עליה חרטה גמורה.. ולכן הי' צריך קרבן אשם תלוי הבא

הטומאה פוגם בכחות המקיפים כו'¹⁸¹. ולכן¹⁸², המסקנא היא שנדה הוא רק ענין של איסור, ולא טומאה.

ומהראיות לזה: (א) אף שברה"י אפילו ספק ספיקא טמא, מ"מ, בנוגע לנדה לאוסרה על בעלה ספיקא לקולא. (ב) ממ"ש "וספרה לה", "לעצמה", למדים ש"עד אחד נאמן באיסורין". וכן הוא¹⁸³ בנוגע ליחוד דכנס"י עם בעלה¹⁸⁴, שספקו טהור¹⁸⁵, ואין צורך בענין של כ"ד¹⁸⁶, אלא די בנאמנות של נפש האלקית¹⁸⁷ (עד אחד¹⁸⁸) לפעול ענין הנישואין כדבעי¹⁸⁹ —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש שם ע' 986 (ס"ד).

וסיים:

ועד שפועלים ש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", בגאולה השלימה והאמיתית, שאז יקויים היעוד⁶⁷ "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילוליכם גו'", היינו, שהקב"ה מוציא

(185) ומה גם שכשמדובר אודות עצם הנפש של יהודי עם עצמותו ית', אין נפק"מ מהו המעמד ומצב בנוגע לטומאה וטהרה, ובלשון הכתוב (אחרי טז, טז): "השוכן אתם בתוך טומאותם".

(186) ובמילא בטלים גם כל ההגבלות שיש בכ"ד — שלכן הרי זה יכול להיות גם בלילה (אף שדיני נפשות דנים רק ביום (רמב"ם הל' סנהדרין רפ"א)), וגם אם העדים אינם גדולים, ועד עתה לא היו כשרים, כיון שעדיין לא שברו את פיספסיהן כו', ככל עניני תשובה שבפרק זה בורר (סנהדרין כה, ב).

(187) מתוך אנחה ("א קרעכץ") של חרטה על כל הענינים הלא טובים, הן במעשה דיבור ומחשבה, והן אפילו בדעות לא טובות, ולפי אופן מעמדו ומצבו באותו מקום ובאותו זמן הרי זה באמיתיות — שלכן הרי זה בשעתא חדא וברגעא חדא, וללא הגבלות.

(188) שיודע שהוא ברשות היחיד דיחידו של עולם.

(189) באופן ש"דבק באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב, כד) — הדביקות של הקב"ה ועם ישראל בגלוי, כולל גם ענין ההולדה בדומה לו, ברור ישירם יבורך.

על הספק להיות יותר ביוקר (שתי סלעים) מקרבן חטאת (בת דנקא) הבא על הודאי" (שו"ע אדה"ז או"ח סתר"ג. וש"ג).

וע"ד החילוק בין עבירה בדיבור או מעשה לדעות נפסדות, שעל זה צריך הרמב"ם להבהיר "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה .. אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו וכו'", ואדרבה, "אלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה וכו'" (הל' תשובה פ"ז ה"ג).

(181) וכמבואר בארוכה יסודות הדברים בדרושי יוה"כ"פ בלקו"ת פ' אחרי — הנפק"מ בין מקיפים לפנימיים, ושהעבודה ד"לטהר" ו"תטהרו" היא קשה הרבה יותר.

(182) כיון שהקב"ה הוא מלא רחמים, ויודע שיש לו עסק עם אנשים קרוצים מחומר, שיש להם נסיונות וכו'.

(183) הדברים דלקמן נאמרו מתוך התרגשות גדולה ובקול חנוק מבכי (המו"ל?).

(184) שזהו העיקר בלימוד התורה וקיום המצוות — לא בשביל עניני סגולות, עוה"ב וכו', אלא כדי שיהי' היחוד באופן שתהא חיביבה על בעלה כשעה ראשונה (ראה עירובין נד, ב), כמו בשעת מ"ת, קודם החטא.

את בניי מכל הענינים הבלתי־רצויים — באופן של אתערותא דלעילא, כמ"ש¹⁹⁰ "השיבנו ה' אליך גו'".

ומענין ה"טהרה" באים לתחיית המתים — כדברי הברייתא דרבי פינחס בן יאיר¹⁹⁶ "טהרה מביאה לידי וכו' תחיים המתים כו' ע"י אליהו הנביא כו' יבוא ויגאלנו".

וממשיכים על כל השנה כולה — בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁹¹ — כתיבה וחתימה טובה בלימוד תורת החסידות ובהנהגה בדרכי החסידים והחסידות, ועד שרבותינו נשיאינו, ובעל השמחה בראשם, יוציאו אותנו מהגלות, במהרה בימינו אמן¹⁹².

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן "ניע זשוריצי כלאָפּצי".]

* * *

לח. י"ט כסלו הוא גם יום ההילולא של המגיד הגדול, המגיד ממעזריטש — כפי שמזכיר אדמו"ר הזקן בהמכתב שבו מודיע אודות יציאתו לחפשי¹⁹³: "יום יט כסלו, יום ג' שהוכפל בו כי טוב, יום הלולא רבא של רבינו הקדוש נ"ע .. יצאתי בשלום כו'".

ולהעיר, שגם בשנת ההסתלקות של המגיד היתה הקביעות די"ט כסלו ביום השלישי בשבוע — כקביעות שנה זו — כמובן מהשיחה של כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁹⁴ אודות מה שסיפר אדמו"ר הזקן ע"ד המאורעות שהיו בימים האחרונים קודם הסתלקות המגיד, ומהם, שביום א' י"ז כסלו אמר לו המגיד כך וכך, ומזה מובן שי"ט כסלו חל ביום ג'.

לט. בשיחה הנ"ל מביא כ"ק מו"ח אדמו"ר מה שסיפר אדמו"ר הזקן, וזה לשונו הקדוש:

שבת פ' וישלח תקל"ג, השבת האחרונה של הרבי (הרב המגיד) בעלמא דין .. לאחרי תפלת ערבית והבדלה, אמר הרבי:

חזון עובדי¹⁹⁵,

— שזוהי התחלת ההפטרה דשבת פ' וישלח. ומכאן ראי' שהרב

המגיד נהג כמנהגנו שבשבת פ' וישלח מפטירין "חזון עובדי"¹⁹⁶ —

190) איכה ה, כא. (193) אג"ק שלו ח"א ע' צד (נעתק ב"היום

191) ראה "היום יום" בסופו. ובכ"מ. יום" יט כסלו).

192) אחרי ההדרן נערכו שבע ברכות, (194) סה"ש תש"ג ע' 155.

וכיון שהיו ב' חתנים, אמר כ"ק אדמו"ר (195) עובדי' א, א.

שליט"א שלא יעשו שניהם ביחד, אלא כל א' (196) "היום יום" שב. בפ"ע.

כי ב"ה הוי' צור עולמים¹⁹⁷, ביו"ד נברא עוה"ב וכה' נברא עוה"ז¹⁹⁸, עובדי' הוא עובד י"ה, חזון עובדי' — מה שהעובד רואה.

מ. ויש לומר הפירוש בזה:

עוה"ב ועוה"ז שנבראו באותיות י"ה, מורים על ב' סוגי העולמות שבהם נחלק כללות סדר ההשתלשלות: עלמין סתימין דלא אתגליין, ועלמין דאתגליין¹⁹⁹.

וכדי לקבל בחי' י"ה, גם בזמן הגלות, באופן של "חזון" עכ"פ — כמבואר בחסידות²⁰⁰ בפירוש הכתוב²⁰¹ "מבשרי אחזה אלקה", ש"אחזה" הוא התרגום של ראי', היינו, שאין זה ראי' ברורה וגמורה, אבל אעפ"כ, יכול להיות החזיון באופן של הבנה והשגה כאילו רואה — הרי זה (לא ע"י השכלה, אפילו השכלה דתורה, כי אם) ע"י עבודה, שזהו ע"ע "עובדי'", עובד י"ה,

ובעבודה גופא — לא כ"כ העבודה עם עצמו, אלא כמסופר בתנ"ך אודות מעלת עבודתו של עובדי', שבמצב של סכנה ממש לנביאי ה' מצד מלכות הרשעה שרצו להשמדם, אזי "ויקח עובדיהו מאה נביאים ויחביאם חמשים איש במערה וכלכלם לחם ומים"²⁰²,

וע"י עבודה כזו שהיא בבחינת "תמכין דאורייתא"²⁰³ — זכה ל"חזון (עובד) י"ה", שתהי' הראי' הן בבחי' עלמין דאתגליין ובאות ה' שבה נבראו, והן בבחי' עלמין דאתכסיין ובאות י' שבה נבראו,

ועד להמשך הסיפור בתנ"ך — "והנה אליהו לקראתו ויכירהו גוי"²⁰⁴, שפגש את אליהו שהוא "מבשר טוב"²⁰⁵, הבשורה אודות ביאת משיח למטה מעשרה טפחים.

מא. וענין זה ("חזון עובדי'" שקורין בהפטרה דשבת פ' וישלח, שמיני' מתברכין כוליהו יומין²⁰⁶, כולל גם י"ט כסלו) מהוה הוראה על כל זמן הגלות בנוגע לגודל הענין ד"תמכין דאורייתא" — ההתעסקות בהשגת כספים ושאר האמצעים הדרושים להחזקת ישיבות וחדרים שבהם

197) ישע"י כו, ד.	202) מלכים-א יח, ד.
198) מנחות כט, ב.	203) ראה זח"ג נג, ב.
199) תקו"ז בהקדמה (יז, א).	204) שם, ז.
200) דרמ"צ מה, א. ועוד.	205) ראה פרש"י בחוקותי כו, מב. ועוד.
201) איוב יט, כו.	206) זח"ב סג, ב. פח, א.

לומדים תינוקות של בית רבן, עליהם נאמר²⁰⁷ "אל תגעו במשיחי"²⁰⁸, אלו תינוקות של בית רבן".

ובפשטות — שיש להשתדל ביותר בכל זה, מבלי להתחשב בהסכנות שישנם מבית, ובהסכנות שישנם מבחוץ,

והקושי היותר גדול הוא — ש"נשים רחמניות בישלו ילדיהן"²⁰⁹: בגלל שמחפשות "תכלית" עבור הילדים²¹⁰ — מנתקות אותם מנבואת ה', מדברי תורה, ומוסרים אותם לענינים הקשורים עם מלוכה, דרך ארץ וקיום מנהגי המדינה!

וכאן באים אלה שמוסרים עצמם ועושים כל אשר ביכלתם להציל את הילדים שלא יסחפו במים הזידונים, ולא יפגעו מהגזירות שגוזרים האבות והאמהות — עי"ז שמחביאים אותם במערה, ונותנים להם לחם ומים כו'.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א חי"ך ואמר:) בכלל אין דרכי לערוך מגביות ("אפיליס"), אבל איקלע לידים...

צריכים איפוא ליתן כסף עבור הישיבות באופן שיספיק לא רק עבור לחם ומים, אלא גם עבור בקבוק חלב בבוקר, ושני בקבוקים בערב... ועד לתבשיל שמן ומשקה מבושם, כפי שפוסק הרמב"ם²¹¹ בנוגע לסעודת שבת — כמ"ש בזהר²¹² שתלמיד חכם איקרי שבת, ומרומז גם בסיפור הגמרא²¹³ שהגיע אורח תלמיד חכם והגישו לו סעודה חשובה ביותר ("א געוואלדיקן ווארעמעס"), וכששאל אותם מניין ידעו שהוא מתכוון להגיע? השיבו לו, שהכינו סעודה זו לכבוד שבת. ומזה ראי' שת"ח ושבת היינו הך.

בימינו אלו, ילדים שלומדים בישיבות — צריכים לשאתם על כפיים, לפנקם ולהשתעשע עמהם, ושלא יצטרכו לעשות שום מלאכות, לא מבעי מלאכות קשות אלא אפילו לא מלאכות קלות... העיקר שישבו וילמדו תורה!

ובכל אופן, מ"ש בעובדי' "וכלכלם לחם ומים" — הרי זה ענינו של הקב"ה; אבל בעלי-בתיים צריכים לדאוג להספקת צרכיהם של

ואילך. וש"נ.

211 הלי שבת פ"ל ה"ז.

212 ח"ג כט, א. ועוד.

213 שבת קיט, א.

207 שבת קיט, ב.

208 דברי הימים-א טז, כב.

209 איכה ד, יו"ד.

210 ראה גם תר"מ ח"א ס"ע 147

התלמידים באופן של הרחבה, בשר שמן ומשקה מבושם, וגם לבושים נאים.

וכאמור, ע"י עבודה פשוטה זו, לאחרי ההקדמה והיסוד דקבלת עול — זוכים להגילוי די"ה (עובד י"ה) כפי שהוא בעלמין סתימין ובעלמין דאתגליין,

וע"י "מן המיצר קראתי י"ה"²¹⁴, שגם כאשר נמצאים במיצר קוראים וממשיכים הגילוי די"ה, גילוי היו"ד בעלמין סתימין וגילוי הה"א בעלמין דאתגליין — אזי "ענני במרחב י"ה"²¹⁴, שנמשך בחי" י"ה דמרחב העצמות, בעוה"ז התחתון דוקא — שבו נתאוה הקב"ה להיות לו דירה — ובמעמד ומצב דנשמות בגופים.

* * *

מב. בנוגע ליום השלישי ש"הוכפל בו כי טוב" — כפי שכותב אדמו"ר הזקן בנוגע לגאולה די"ט כסלו (כנ"ל סל"ח) — מצינו בגמרא¹⁴³ ש"טוב" אמיתי (שזהו הפירוש ד"הוכפל בו כי טוב") הוא "טוב לשמים ולבריות".

וע"פ מארז"ל²¹⁵ בדיוק לשון הכתוב²¹⁶ "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", מה שהקב"ה מצוה לישראל לעשות הוא בעצמו עושה — הרי כיון ש(נמסר לנו ע"י הצדיק, אדמו"ר הזקן, ש)הקב"ה כתב על י"ט כסלו יום שהוכפל בו כי טוב, מובן, שיש בזה הן הענין דטוב לשמים והן הענין דטוב לבריות, היינו, שהקב"ה מצדו ממשיך ביום זה טוב אמיתי, וכיון שמדת האמת מבריה מן הקצה אל הקצה, מעומק רום עד עומק תחת, מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין²¹⁷ — ה"ז נמשך בטוב הנראה והנגלה הן בעניני "שמים" והן בעניני "בריות".

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א: יעזור השי"ת לכולנו, לכל אחד מאתנו עם כל בני ביתו, בתוך כלל ישראל, אשר, מ"ראש השנה לחסידות" — שדורשת את ענין השמחה בעבודת ה'²¹⁸, כמ"ש²¹⁹ "עבדו את ה' בשמחה", ובמילא, שמחה בכל עניני העבודה, "בכל דרכיך"¹³³ — תומשך השמחה הן בעניני תורה ותפלה וקיום המצוות ("שמים") והן בעניני הרשות ("בריות"),

ע"ז שהשי"ת יתן הכל מידו הרחבה, בני חיי ומזונא רויחא, חלק

(217) ראה תניא ספי"ג. ובכ"מ.

(218) ראה תניא פכ"ו. ובכ"מ.

(219) תהלים ק, ב.

(214) תהלים קיח, ה.

(215) שמור"ר פ"ל, ט.

(216) תהלים קמז, יט.

היותר מובחר, "כל חלב"²²⁰, "מטל השמים ומשמני הארץ"²²¹, כפשוטו (שהרי "אין מקרא יוצא מידי פשוטו"²²²) — "טוב לבריות", ועי"ז יהי גם "טוב לשמים" — כפתגם אדמו"ר הזקן²²³ שהקב"ה נותן לבני ישראל גשמיות, ובני ישראל עושים מהגשמיות — רוחניות, היינו, שיהי ניכר הבחי' שלמעלה מהטבע — בהטבע, שזהו"ע ד"עשה נסים לאבותינו בימים ההם" שאנו ממשיכים "בזמן הזה".

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון אדמו"ר הזקן].

* * *

מג. (טרם צאתו — אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א):

בהקדמתו לפירוש המשניות²²⁴ כותב הרמב"ם בפירוש מארז"ל²²⁵ "כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה", שבשביל התועלת של חכם אחד נבראו ריבוי אנשים שעל ידם יהי להחכם כל המצטרך לו.

ודוגמתו בכאו"א — שאין להתפעל מהעובדה שיש הרבה ענינים שתופסים ריבוי זמן בכמות שהם לצורך נקודה אחת שמצד איכותה היא העיקר.

ובנוגע לעניננו: כאשר יוצאים ממעמד התעוררות של יראת שמים — מתחילה מיד ההכנה להתעוררות נוספת, שכן, אע"פ שבינתיים יכול לעבור משך זמן שבכמות הוא גדול יותר מזמן ההתעוררות, מ"מ, כיון שאינם אלא הכנה לנקודת הזמן שעומדים בהתעוררות, הרי נקודה זו מכשירה ומעלה את כל משך הזמן שלפנ"ז (שמהוה הכנה לנקודה זו) ושלאח"ז (שמקבל השפעה מנקודה זו).

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א): השי"ת יגיענו למועדים ולרגלים הבאים לקראתנו לשלום, בכריאות הנכונה בגשמיות ובכריאות הנכונה ברוחניות.

(220) ויקרא ג, טז. וראה רמב"ם הל' איסורי מזבח בסופן.
 (221) תולדות כז, כח.
 (222) שבת סג, א. וש"נ.
 (223) אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' רסה (נעתק ב"היום יום" כז טבת). וראה גם "היום יום" כט אדר שני. כז אלול.
 (224) ד"ה אח"כ ראה להסתפק.
 (225) ברכות ו, סע"ב. וש"נ.